

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Кіндюк Б.В.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач лабораторією боротьби з наркозлочинністю,
Одеський державний університет внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ТА ПРЕКУРСОРІВ

Однією з найбільш гострих проблем сьогодення України є боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів. На жаль в країні спостерігається тенденція постійного збільшення чисельності осіб, що вживають наркотичні засоби або психотропні речовини без медичних показань. З іншої сторони, в Україні перебувають приблизно 300 тис. емігрантів та 100 тис. осіб з числа іноземців та осіб без громадянства, серед яких фіксується значна кількість адміністративних правопорушень у серії незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів (далі – наркотичні засоби).

Правовий статус таких осіб визначається ст.ст. 26, 33 Конституції України, згідно яких іноземці та особи без громадянства, котрі перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими ж правами та свободами і несуть такі самі обов'язки як громадяни України. Ці положення Конституції знайшли відображення в ЗУ від 12.09.2011 р. «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», в якому зазначено, що іноземці та особи без громадянства є рівними перед законом незалежно від походження, соціального й майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, ставлення до релігії, роду й характеру занять, інших обставин. Цілком зрозуміло, що

дана категорія осіб може бути притягнута до адміністративної відповідальності за дії пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів у невеликих розмірах, згідно КУпАП України. Адміністративним правопорушенням, як передбачено ст. 9 КУпАП України є протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративна відповідальність.

Під складом адміністративного правопорушення у цій сфері розуміється сукупність ознак, до числа яких, як вказує О.М. Стрільців, відносять: 1) суспільну шкідливість); 2) протиправність; 3) винність; 4) адміністративну караність [1, с. 27]. Перша з цих ознак пов'язана з тим, що незаконний обіг наркотичних засобів створює загрозу здоров'ю значного кола осіб.

Під провадженням в справах про адміністративні правопорушення, які пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, можна розуміти особливий вид діяльності уповноважених органів, яка спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення в цій сфері. При розгляді даного питання необхідно зазначити, що згідно класифікації наркотичних речовин ВООЗ існують наступні групи: 1) опіати (опіодиди); 2) депресанти: седативні; снодійні; транквілізатори; 3) стимулятори: кокаїн; амфетамін; кофеїн; кат – поширена в Азії рослина, що містить ефедриноподібну речовину; 4) галюциногени; 5) канабіс; інгалянти; фенциклідин.

На практиці до наркотичних засобів відносяться:

- найнебезпечніші: героїн, морфій, опіум і інші наркотики; амфетаміни типу метедрина та метамфетаміну, що вводяться як ін'єкційно; кодеїн.

- менш небезпечні наркотики: стимулятори амфетамінового типу: бензедрин і барбітурати;

- найменш небезпечні: канабіс; препарати амфетамінового типу пониженої активності, ЛСД.

У змісті КУпАП України ст. 44 регламентує питання незаконного виробництва, придбання, зберігання, перевезення, пересилання

наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах. Такі дії тягнуть за собою накладання штрафу від 25 до 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 20 до 60 годин, або адміністративний арешт на строк до 15 діб. Особливістю даної норми є фіксація у змісті ст. 44 такої обставини, що особа, яка добровільна здала ці небезпечні речовини звільняється від адміністративної відповідальності за дії передбачені цією статтею. Важливим моментом при практичному використанні даної статті є поняття невеликого розміру наркотичних засобів або психотропних речовин, які встановлюються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я. На сьогодні в Україні діє Наказ МОЗ від 01.08.2000 р. «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу». В основу такої градації покладена визначена добова доза (ВДД) споживання наркотичних засобів, на підставі якої введено три градації: а) невелика; б) велика; в) особливо велика. Так, до невеликих розмірів віднесені ті, що не перевищують 10 ВДД, великі розміри у межах від 100 до 1000 ВДД, а особливо великі, ті які перевищуються 1000 ВДД. Наприклад, стосовно героїну перша градація складає 0,005 г; друга – від 1,0 г до 10,0 г; третя – 10,0 г і більше, для кокаїну відповідно: до 0,02 г; від 1,0 г до 15,0 г; від 15,0 г і більше. В залежності від цих розмірів встановлюються ознаки правопорушення, а також вирішуються питання застосування мір кримінального або адміністративного покарання. Згідно п. 5 даної постанови, розміри наркотичних засобів рослинного походження у вигляді екстрактів, витяжок, відварів, інших рідин розраховуються на підставі методики кримінологічних досліджень у перерахунку на суху речовину. Іноземці та особи без громадянства повинні знати, що в Україні встановлені ВДД, які значно різняться у порівнянні з тими, які застосовуються в інших країнах (табл. 1).

Розгляд даної інформації показує, що в Україні значення ВДД для кокаїну складає 0,02 г, в Росії – 0,5 г, у Німеччині – 0,2 г, на Кіпрі – 10 г. Подібна тенденція зберігається при розгляді значень ВДД, які встановлені щодо героїну, амфетаміну та канабісу, на прикладі якого

можна дослідити суттєву різницю таких значень, тобто іноземці та особи без громадянства повинні бути чітко обізнаними з граничними розмірами наркотичних засобів, що надасть змогу уникнути скоєння ними протиправних дій.

Таблиця 1

**Порівняльний аналіз граничних значень розмірів
наркотичних засобів у різних країнах світу**

Вид наркотику	Україна	Росія	Німеччина	Кіпр	Португалія
Героїн	від 0,005 г	0,5 г	1-2 г	0,5 г	1 г
Кокаїн	від 0,02 г	0,5 г	1-2 г	10 г	2 г
Канабіс	від 5 г	6 г	6-14 г	30 г	25 г
Амфетаміни	від 0,15 г	0,2 г	3 г	20 г	1 г

На сьогодні в Україні значна кількість іноземців та осіб без громадянства займаються сільськогосподарським виробництвом. Виходячи з цього дана категорія осіб повинна знати, що адміністративна відповідальність згідно ст. 106-1 КуАП наступає за невжиття заходів щодо забезпечення встановленого режиму охорони посіву снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур. За такі дії, а так само невжиття заходів щодо знищення післяжнивних залишків чи відходів виробництва, що містять наркотичні речовини – тягне за собою накладання штрафу на посадових осіб від 30 до 70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Іншим положенням даної статті передбачена відповідальність громадян у вигляді від 10 до 30, на посадових осіб – від 30 до 70 неоподаткованих мінімум доходів громадян за невжиття землекористувачами або землевласниками на закріплених за ними земельних ділянках заходів щодо знищення дикорослих конопель чи снотворного маку.

На додаток до цього ст. 106-2 передбачає відповідальність за незаконний посів або незаконне вирощування снотворного маку в кількості до 100 рослин чи конопель у кількості до 10 рослин, що тягне за собою накладення штрафу від 18 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно вирощуваних нарковмісних рослин. Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає у бездіяльності посадових осіб та громадян щодо забезпечення

встановленого режиму охорони, незаконного посіву, вирощуванні снотворного маку чи конопель. Суб'єктивна сторона правопорушення ст. 106-1 може проявлятися у формі умислу або необережності, а ст. 106-2 – наявність умислу. Суб'єктами ч. 1 можуть бути лише посадові особи, а ч. 2 – посадові особи та громадяни.

Необхідно звернути увагу іноземців та осіб без громадянства, що згідно українського законодавства провадження адміністративних правопорушень, які пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів проходять за наступними стадіями: 1) порушення справи про адміністративне правопорушення; 2) попереднє адміністративне розслідування; 3) розгляд справи і винесення постанови; 4) перегляд постанови та виконання постанови. Наприклад, при вчиненні проступку, передбаченого статтею 44 КУпАП приводом до порушення справи є висновок експерта про те, яка кількість наркотичних засобів або психотропних речовин відноситься до невеликих розмірів.

Як вказує І.О. Гаврилова, значну допомогу у захисті своїх прав іноземці та особи без громадянства можуть отримати у Центрах безоплатної правової допомоги, які діють на підстав ЗУ від 02.06.2011 р. «Про безоплатну правову допомогу» [2, с. 101]. Згідно ст. 3 даного законодавчого акту, громадяни України, іноземці, особи без громадянства, у тому числі біженці мають отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу. На додаток до цього ст. 6-1 ЗУ «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» дає право використовувати безоплатно послуги перекладача з мови, якою володіє така особа, а також письмовий переклад її документів.

Список використаних джерел:

1. Адміністративно-правова протидія Національною поліцією незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів [Текст] : монограф. / Стрільців О.М., Бараш Є.Ю., Шевчук Г.В., Тараніч Є.А. Київ: нац. акад. внутр. справ, 2018. 133 с.
2. Гаврилова І.О. Особливості адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 5. Том 2. С. 99–102.